

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΑΜΕΛΗΘΕΙΣΑ ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ

Β'.

Ἐνέπτυξα ἐν προηγουμένῳ ἄρθρῳ ὅποια δύναται νὰ ἀποβῆ ἡ σημασία τῆς κτηνοτροφίας ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀνέφερα παραδείγματα, ἐν αἷς προέχει τὸ καταπληκτικὸν παράδειγμα τῆς Δχνίας περὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνορθώσεως καὶ τοῦ ὄλθου τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν ἐκ τῆς ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς ἀναπτύξεως τῆς κτηνοτροφίας.

Ἄλλ' ἐξεθέσεια μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπιπροσθούτων εἰς ἀνάπτυξιν τῆς κτηνοτροφίας αἰτίων δύο μεγάλας τῆς κτηνοτροφίας πληγὰς, ῥί ὅποια ἀποτελοῦν σίναμα καὶ ἠθικὸν στίγμα τοῦ πλείστου δυστυχῶς τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου τῆς ἡμετέρας πατρίδος, ὡς ἀποδεικνύουν αἱ εἰδικαὶ πρὸς καταστολὴν αὐτῶν καὶ ἐπανειλημμέναι προσπάθειαι τῆς ποινικῆς νομοθεσίας καὶ ἡ ἐγκληματικὴ στατιστικὴ.

Εἶναι δὲ αἱ πληγαὶ αὗται ἡ ἀγροζημία καὶ ἡ ζωοκλοπή.

Δυστυχῶς οἱ νόμοι τῆς πολιτείας καὶ τῆς δικαιοσύνης αἱ προσπάθειαι ἀπεδείχθησαν ἀνίσχυροὶ πρὸς καταστολὴν αὐτῶν. Μεγαλειτέραν ἐν τούτοις ἀναντιρρήτως δύναμιν, πρὸς καταπολέμησιν καὶ ἐκρίζωσιν αὐτῶν ἔχει τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου. — Ὁ σύγχρονος διδάσκαλος ἐκ τοῦ πλούτου τῆς μερρώσεώς του καὶ τοῦ ἀρτίου αὐτοῦ καρτισμοῦ ἔχει ἐπαρκέστατα ἐφόδια πρὸς κατανόησιν, ὅτι ἡ ἠθικὴ ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλία προσαρμόζεται πρὸς τὸ περιβάλλον καὶ πολεμεῖ τὸ ἐλάττωμα, τὸ ὅποιον ἐκασταχοῦ ἐπικρατεῖ καὶ παρασκευάζει τὰς ψυχὰς τῶν μικρῶν μαθητῶν του πρὸς τὴν ἐγκληματικὴν ἀνοσίαν, πρὸς τὴν ἀποστροφὴν ἐκείνων τῶν παρεκτροπῶν, τῶν ὁποίων τὸ παράδειγμα θὰ συναντήσουν ἀνὰ πᾶν βῆμα μεταξὺ τῶν μεγαλειτέρων συγχωριῶν των, ἴσως δὲ δυστυχῶς καὶ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ των αὐτῇ.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου εἰς πλείστα τῆς Ἑλλάδος μέρη εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἐμπνεύσῃ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς τὰ δύο ταῦτα ἀδικήματα, τὴν ἀγροζημίαν καὶ τὴν ζωοκλοπήν.

Ἡμεῖς—ὅσον καὶ ἂν ὑποτιθῆ περὶ ἡ μέθοδος αὕτη καὶ ἴσως χυδαία, —ἠθέλομεν προσπαθῆναι νὰ ἐμπνεύσωμεν τὴν ἀντιπάθειαν πρὸς τὰ ἀδικήματα ταῦτα ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀσυμβιβάστου αὐτῶν πρὸς τὰ παραγγέλματα τῆς θρησκείας, τῆς

ἠθικῆς, τῆς τιμιότητος, καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ συμφέροντος.

ἠθέλομεν προσπαθῆσαι διὰ τῆς διδασκαλίας νὰ πείσωμεν τὸν μικρὸν μαθητὴν τοῦ χωρικοῦ σχολείου, ὁ ὅποιος πρὸ τῆς ἐφηβότητος ἐτι θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν νομὴν τοὺς βοῦς, τὰς δαμάλεις, τὰ πρόβατα τῆς οἰκογενείας, ἴσως πολλάκις καὶ ξένα τοιαῦτα, ὡς μισθωτῆς, ὅτι, ἐνῶ ὁ ποιμὴν διὰ τῆς νομῆς τῶν κτηνῶν εἰς ἀλλότρια καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καλλιεργημένα κτήματα ἐπιδιώκει κέρδος, ἐνῶ κέρδος ἐπίσης ἐπιδιώκει ὁ ζωοκλέπτης, ἀμφοτέραι αἱ πράξεις αὗται ἀποβαίνουν πάντοτε ὕλικῶς καὶ χρηματικῶς ἐπιζήμιοι εἰς τοὺς ἐργάτας αὐτῶν ἀνεξαρτήτως τοῦ ἠθικοῦ αὐτῶν στιγματισμοῦ.

Ἡ ἀπόδειξις τούτου θὰ εἶναι πολὺ εὐχερῆς εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅταν παρακολουθῆσῃ καὶ ἀναλύσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ τὰ ἀδικήματα ταῦτα καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς ἀσφαλεῖς ἀκολουθίας.

Ἐν πρώτοις γενικὴ ζήμια διὰ τοὺς κτηνοτρόφους, ζήμια ἀπτή καὶ ψηλαφητὴ εἶναι ἡ ἐξῆς. Ὡς ἐκ τῆς μεγάλης διαδόσεως τῶν ἀγροζημιῶν ἐκ μέρους τῶν κτηνοτρόφων, ἕνεκεν τῶν ὁποίων τὰ καλλιεργούμενα κτήματα εἶναι ἐκθετα εἰς πᾶσαν καταστρεφὴν, ἠναγκάσθη ἡ πολιτεία νὰ περιορίσῃ οὐσιαστικῶς τὴν κτηνοτροφίαν, ἀπαγορεύουσα ταύτην πολλαχοῦ εἰς ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουν μεγάλας ἐκτάσεις, διακοσίων π. χ. στρεμμάτων κτήματα. — Πᾶς τις δύναται νὰ ἐννοήσῃ ὅποια προσγίγεται οὕτως εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ζήμια, ζήμια, τῆς ὁποίας αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶναι παραίτιοι. Δὲν προστατεύουν οὕτως αὐτοὺς ὁ νόμος ὡς καλλιεργητὰς τῆς γῆς τοὺς ζήμιωνες ὡς κτηνοτρόφους. Πλείστα δὲ μικρὰ κτήματα, εἰς τὰ ὅποια, ἡ νομὴ μικροῦ ἀριθμοῦ κτηνῶν θὰ ἀπέβαινε τὰ μάλιστα προσοδοφόρος, ἐνῶ δὲν ἐνασχολοῦνται διαρκῶς γεωργικῶς, μένουν ἄχρηστα καὶ διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, διότι, ἂν ἐπέτρεπε τὴν ἐν αὐταῖς νομὴν κτηνῶν ὁ νόμος, θὰ ἦτο ἀπειλὴ καταστροφῆς διὰ τοὺς ἀγρούς, διὰ τὰς ἀμπέλους, διὰ τὰ ἐλαιοπερίβολα τοῦ γειτόνους.

Εἰς ἄλλα Κράτη, ἀληθῶς πολιτισμένα, τοιαῦτοι ἀπαγορεύσεις, διὰ τῶν ὁποίων καταδικάζονται εἰς ἀδράνειαν τόσαι ἐκτάσεις χρήσιμοι διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, θὰ προσεκόλουν τὸν γέλωτα. Διότι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐννοήσουν τὴν ἀνάγκην τοιαύτων ἀπαγορεύσεων· διότι εἰς τὴν συνείδησιν τῶν χωρικῶν αὐτῶν τὸ νὰ εἰσαγάγῃ τις τὰ κτήνη του εἰς τοὺς ἐσπαρμένους ἀγρούς ἢ τὰς ἀμπέλους τοῦ ἄλλου εἶναι τὸ αὐτὸ ὡς ἐάν τοῦ ἔκλεπτε τὰ χρήματά του ἢ τὸ ὠρολόγιόν του.

Διὰ τοῦτο οὐδεμία σπιθμὴ γῆς μένει ἀχρησιμοποίητος διὰ τὴν κτηνοτροφίαν, ὅταν ἀργῇ ἀπὸ τῆς καλλιέργειας. Εἰς τὰ σκανδιναυικὰ μάλιστα κράτη οὐδὲ κἂν προλαμβάνουν οἱ ποινικοὶ νόμοι διατάξεις περὶ ἀγροζημιῶν, διὰ τὸ ἄγνωστον τοῦ ἐγκλήματος τούτου. Τὰ ἐκτεθειμένα, τὰ ἀρύλακτα πράγματα παρὰ τοῖς λαοῖς ἐκείνοις εἴτε κινήτα εἴτε ἀκίνητα περιβάλλει θερμότερον ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἱερότης τῆς ἀλλοτρίας ἰδιοκτησίας. Δύναται τις δὲ νὰ ἀναρτήσῃ ἀπὸ δένδρου εἰς τὸ ἐρημικώτερον μέρος καὶ ἐγκαταλίπῃ ἀφύλακτον τὸ ὄπλον του, τὰ ἐνδύματά του ἢ νὰ προσέσῃ τὸ ζῶν του, χωρὶς οὐδένα ἀπολύτως νὰ διατρέξῃ κίνδυνον κλοπῆς, ὅσοι ἐήποτε καὶ ἂν διέλθουν ἐκεῖθεν.

Αὕτη εἶναι παρ' ἡμῶν ἡ γενικὴ ἐκ τῶν ἀγροζημιῶν βλάβη, πλήττουσα ὡς ἐγκληματῶντας καὶ μὴ τοιούτους, πλήττουσα αὐτὴν τὴν κτηνοτροφίαν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, καὶ ἐπομένως αὐτὴν τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν.

Ἄλλὰ καὶ ἀτομικῶς διὰ τοὺς διαπράττοντας τὰς ἀγροζημίας εἶναι ἀνυπολόγιστος ἡ ἐξ αὐτῶν βλάβη.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ βαρυτάτου ἠθικοῦ χαρακτήρος τῆς πράξεως, ὅστις δυστυχῶς λαμβάνει τὸν χωρὶκὸν, πράξεως ἀγρίως σκληρᾶς, διότι ἐκ τῆς οὐδὲν ἡ ἀμέσως ὠφέλεια ἢ ἐκ τῆς νομῆς τῶν ζῶν εἰς καλλιεργημένας ἐκτάσεις ἢ φυτείας ἀντιστοιχεῖ πρὸς πεντηκονταπλασίαν ἴσως ζημίαν τοῦ καλλιεργήσαντος τὴν γῆν, ἢ εὐτελής αὕτη ὠφέλεια εἶναι ὄλως φανταστικὴ καὶ ἀνυπαρκτος, καὶ ὡς πρὸς τὸν οὕτως ἀδικοῦντα.

Ἐν πρώτοις πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὄντες καὶ καλλιεργηταὶ τῆς γῆς, τὰ ἀντίποινα καταβάλλουν διὰ τὰς ὑπὸ ἄλλων κτηνοτρόφων γενομένας εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν ἀγροὺς ζημίας. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τούτου, αἱ πιέσεις τῶν ἀγροφυλάκων, αἱ ἡμεραργίαι διὰ τὴν μετάβασιν εἰς τὸ πταισματοδικεῖον, τὰ πρόστιμα, τὰ δικαστικὰ ἐξόδα, αἱ ἀποζημιώσεις τῶν μαρτύρων, ὅλα ταῦτα τὰ ἐπιζήμια ἀποτελέσματα, ἂν θελήσουν νὰ τὰ ἀναγάγουν εἰς χρήματα οἱ οὕτως ἀδικοῦντες τοὺς ἄλλους θὰ πειθοῦν ὅτι πᾶν ὅτι ἐφαγον τὰ κτήνη αὐτῶν διὰ φθορᾶς ἀλλοτρίων ἀγρῶν ἠγροράθησαν ὑπ' αὐτῶν ὅσον οὐδεμία ποτὲ βοσκὴ ἀκριβᾶ.

Δεινότερον ἀδίκημα καὶ πολὺ πλέον γόνιμον εἰς συνεπειὰς καταστρεπτικὰς εἶναι τὸ ἀδίκημα τῆς ζωοκλοπῆς. Παρ' ὅλον δὲ τὸ λυπηρὸν τῆς τοιαύτης ὁμολογίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποκρύψωμεν ὅτι ἡ ζωοκλοπὴ μιστίζει τοὺς χωρικοὺς τῆς ἡμετέρας χώρας πληθυσμούς. Μαρτυροῦν ἄλλως δυστυχῶς τοῦτο οἱ διάφοροι νόμοι, οἱ ὧν ὁ νομοθέτης ἀπεχώρισε τὸ ἐγκλημα τῆς ζωοκλοπῆς ἀπὸ τῆς γενικῆς κατηγορίας τοῦ ἀδικήματος τῆς κλοπῆς, τὸ ὑπήγαγεν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πλημμελειοδικείων ἀνεξαρτήτως τῆς ἀξίας τοῦ κλα-

πέντος, ἐπέβαλε ἐν προσθέτως εἰς τὰς ποινὰς τῆς φυλακίσεως χρηματικὴν ποινὴν ἴσην πρὸς τὸ πενταπλάσιον τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος καὶ τὴν πάσης ποινῆς ἀτιμωτικώτεραν διὰ πάντα πολίτην, τὴν τῆς ἀποστερήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων.

Ἄλλὰ καὶ ἡ στατιστικὴ τῶν ἐγκλημάτων παρουσιάζει τὰ ἀδίκηματα τῆς ζωοκλοπῆς πολυπλοκῶς πολυαριθμότερα παντὸς ἄλλου ἀδικήματος, ὅπερ ἄλλως τε ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ ἀπελπιστικοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ πλείστα τῶν πλημμελειοδικείων τοῦ Κράτους, συνήθη καὶ κυρίαν ἐργασίαν ἔχουσι τὴν ἐκδίκασιν τῶν ζωοκλοπῶν.

Ἐν τῷ ἀδικήματι τούτῳ ὑπόκειται ἕνεκα τῆς τυνηθείας καὶ οὕτως εἰπεῖν τῆς παραδόσεως στρέβλωσις ὄλως εἰδικὴ τοῦ ἠθικοῦ χαρακτήρος τοῦ ζωοκλόπου. Ὑπάρχουν δυστυχῶς ὅμοιοι ὀλόκληροι, εἰς τοὺς ὁποίους οἱ οὐδέποτε καταδικασθέντες ἐπὶ ζωοκλοπῆ ἀποτελοῦν τὴν μειονότητα.

Ἄν δὲ ψυχολογήσῃ τις ἐπὶ τοῦ καθόλου χαρακτήρος τῶν ἐπιρρεπῶν εἰς τὴν εἰδικὴν ταύτην ἐγκληματικὴν ἐξαχρείωσιν, θὰ εὖρη σχεδὸν ὅλους τούτους, οἱ ὁποῖοι ἐλαφρῶς συνειδῆται ἢ μᾶλλον ἀπολύτως ἀσυνειδήτως κλέπτουν αἶγας καὶ πρόβατα καὶ χονδρὰ ζῶα ἐξανισταμένους μετὰ φρίκης πρὸ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ ἀφαιρέσουν καὶ ἐν μόνον δεκάλεπτον ἐκ τῆς ἄλλης περιουσίας τοῦ πλουσίου. — Ἐγνώρισά ἐν τινὶ νήσῳ τῶν Κυκλάδων δύο δῆμους, εἰς οὓς σπανίζει πᾶν εἰσδηλοῦν ἄλλο ἀδίκημα, ἀφρονεῖ ὅμως ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ζωοκλοπὴ, ὥστε συγχρόνως διετέλουν ὑπὸ φυλακίαν ἕνεκα τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἐν ταῖς φυλακαῖς Σύρου ὀγδοήκοντα δύο πρόσωπα. Εἰς τοὺς δῆμους τούτους θεωρεῖται παρὰ τῶν πλείστων ἀγροτῶν ποιμένων ἄτοπον τὸ νὰ φάγουν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν προβάτων ἢ ζωοκλοπὴ ἐκεῖ δὲν γίνεται πρὸς μεταπώλησιν τῶν κλοπιμαίων, ἀλλὰ πρὸς ἄμεσον χρῆσιν τοῦ κρέατος, σφαζομένων εὐθὺς τῶν κλοπιμαίων.

Ἀνεξαρτήτως δὲ τοῦ παραδείγματος τούτου ἡ ζωοκλοπὴ ἔχει πολλαχοῦ εἰσελθεῖ εἰς τὰς ἐξεις τῶν παιμεικῶν πληθυσμῶν κατὰ τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε ἔχει ἀπολύτως ἀμβλυθῆ ἢ συνειδῆσαι καὶ τοῦ ἀμαρτήματος καὶ τῆς ἀδικίας ἐν τῇ τοιαύτῃ κατὰ τῆς περιουσίας τοῦ πλησίον ἐπιβουλῇ. Πολλάκις δὲ δυστυχῶς νέοι ἀγρόται τὰ πρῶτα βήματα ἐν τῷ ἐγκλήματι τούτῳ βαδίζουσιν ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ πατρὸς.

Διὰ τοῦτο τὸν δημοδιδάσκαλον βαρύνει ἡ σπουδαιότης ἀποστολῆ τοῦ ἐνσφραλισμοῦ τῆς ἀποστερήσεως πρὸς τὴν ζωοκλοπὴν εἰς τὰς καρδίας τῶν νεαρῶν μαθητῶν του. Καὶ εἶναι δυσχερῆς ἢ ἀποστολῆ αὕτη, διότι θὰ ἔχῃ ἀντιδρῶντα κατὰ τῶν ἀγῶνων του τὴν παράδοσιν, τὴν κατ' οἶκον ἀνατροφήν, τὸ παράδειγμα, οὐδαμῶς δὲ ἀρωγὸν

σχεδὸν πανταχοῦ τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος κατὰ κανόνα οὔτε πνευματικῶς οὔτε ἠθικῶς διαφέρει τῶν συγχωρίων του.

Ἄλλ' ἔχει τοῦλάχιστον ἄφθονα τὰ ὄπλα πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐγκληματικῆς ταύτης νόσου.

Ἐν πρώτοις τὴν παρατήρησιν, ὅτι διὰ τὸ ἀμειοβαῖον τῶν ζωοκλοπῶν, διὰ τὸ τελεῖσθαι τούτας ἐκ μέρους πάντων κατὰ πάντων οὐδεμία εἰς οὐδένα ἀπομένει ὠφέλεια· ὅτι μόνος καρπὸς τῆς ζωοκλοπῆς εἶναι ζημίαι παντοειδεῖς ἀνυπολόγιστοι· ὅτι καθ' ὃν χρόνον ὁ ζωοκλόπος καλεῖται εἰς τὴν ἐδραν τοῦ δικαστηρίου, ὅπως ὄωση εὐθύνας, ἢ περιουσία αὐτοῦ μένει ἐκθετος καὶ ἀφύλακτος ἀπέναντι τῶν ἐπιβουλῶν τῶν ἄλλων· ὅτι τὸν συντρίβουν αἱ ποιναί, ἢ φυλακίσεις, τὰ ἐξόδα, καὶ ἡ τρομερὰ χρηματικὴ ποινὴ τοῦ πενταπλασίου τῆς ἀξίας τοῦ κλαπέντος· ὅτι ἐπὶ ἔτη βαρύνει αὐτὸν ἡ ἀτιμωτικὴ ποινὴ τῆς ἀποστερήσεως τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ δικαιῶν· ὅτι συχνότατα κατὰ τὴν διάπραξιν τῶν ζωοκλοπῶν ἐπέρχονται συμπλοκαὶ μετὰ τῶν ἀμυνομένων ὑπὲρ τῆς ἰδιοκτησίας αὐτῶν καὶ ἐγκλήματα βαρύτερα ἀπεργαζόμενα τὴν ἐξόντωσιν οἰκογενειῶν· ὅτι ἐπὶ τέλους ἡ ζωοκλοπὴ εἶναι πολλάκις ἢ μήτηρ τῆς φυγοδικίας· ὁ δὲ φυγοδικὸς μισραῖως ἀποβαίνει τῆς κοινωνίας ὁ προγεγραμμένος, ἐπιρρεπῆς δὲ εἰς ἄλλα ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα πάντως θέλουν φέρει αὐτὸν εἰς καταστροφὴν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Σ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

Η ΑΓΩΓΗ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΛΕΟΝΤΑ ΤΟΛΣΤΟΗ

[Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ]

Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀγωγῆς ἐσχέθησαν οὐκ ὀλίγον. Ὑπάρχουσι ζητήματα, περὶ τῶν ὁποίων καταλήγει τις εἰς ἀμφιβόλους λύσεις, καὶ ζητήματα πάλιν, τῶν ὁποίων τὰ πορίσματα εἶνε τελειωτικῶς ἐγκυρα, εἰς τὰ ὁποῖα οὐδὲν νὰ μεταβάλλῃ, οὐδὲν νὰ προσθήσῃ τις δύναται. Τὰ πορίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐγὼ κατέληξα ἐν τῷ ζητήματι περὶ τῆς ἀγωγῆς, εἶνε τὰ ἀκόλουθα.

Ἡ ἀγωγή εἶνε πολὺπλοκὸν καὶ δύσκολον πρᾶγμα ἐφ' ὅσον θέλομεν νὰ παιδαγωγῶμεν τὰ τέκνα μας χωρὶς νὰ παιδαγωγῆσωμεν ἡμᾶς αὐτούς. Ἀφοῦ ὅμως κατανοήσωμεν ὅτι τοὺς ἄλλους μόνον δι' ἡμῶν αὐτῶν νὰ παιδαγωγῆσωμεν δυνάμεθα, αἴρεται ἐκ τοῦ μέσου τὸ ζήτημα περὶ παιδαγωγῆσεως καὶ μένει τὸ ζήτημα μόνον περὶ τοῦ βίου, πῶς δηλαδὴ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ὀφείλομεν νὰ ζῶμεν. Οὐδεμίαν ἐνέργειαν τῆς παιδαγωγῆσεως γνωρίζω μὴ περιέχουσαν ἐν ἑαυτῇ τὴν

αὐτοπαιδαγωγῆσιν. Κατὰ πῶτον τρόπον θέλομεν παιδαγωγῆσθαι τὰ τέκνα μας ἀναφορικῶς τῆς τροφῆς, τοῦ ὕπνου καὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως; Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀκριβῶς διαιωόμεθα καὶ ἡμεῖς αὐτοί. Ἄν ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ μετρίως τρώγουσι, κοιμῶνται, ἄνευ πολυτελείας καὶ ἐπιδειξέως, ἀλλὰ κοσμίως ἐνδύονται, ἂν εἶνε φιλόπονοι καὶ φιλομαθεῖς, τὸ αὐτὸ θὰ πράττωσι καὶ τὰ τέκνα των.

Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δύο κανόνας ἀγωγῆς θὰ ἐδίδον· ἰὸν διηνεκῶς νὰ ἐργάζηται τις πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τελειοποίησιν· ἴον νὰ μὴ ἀποκρύπτῃ τις τίποτε ἐκ τοῦ ἰδίου βίου ἀπὸ τὰ τέκνα του. Εἶνε καλλίτερον τὰ τέκνα νὰ γνωρίζωσι τὰ ἐλαττώματα τῶν γονέων παρὰ νὰ αἰσθάνωνται, ὅτι οἱ γονεῖς των διαγούσι διπρόσωπον βίον. Ὅλοι οἱ δυσχέρεια τῆς ἀγωγῆς πηγάζουσιν ἐκ τούτου, ὅτι οἱ γονεῖς ὄχι μόνον δὲν ἐπανορθοῦσι τὰ ἐλαττώματά των, ἀλλ' οὐδὲ ὁμολογοῦσιν αὐτά, ἐνῶ τὰ τῶν τέκνων των αὐστηρῶς βλέπουσιν. Ἐν τούτῳ ἐγκτεται ὅλη ἡ δυσχέρεια καὶ ὄλος ὁ ἀγὼν πρὸς τὰ τέκνα. Τὰ παιδία ἠθικῶς εἶνε πολὺ μᾶλλον ἀνεπτυγμένα τῶν πρεσβυτέρων· χωρὶς νὰ τὸ ἐκδηλώσῃ, χωρὶς μάλιστα νὰ ἔχωσι συνειδῆσιν τοῦ πράγματος, βλέπουσιν ὄχι μόνον τὰ ἄλλα ἐλαττώματα, ἀλλὰ καὶ τὸ χεῖριστον ἐλάττωμα τῶν γονέων των, τὴν ὑπόκρισιν, καὶ ἀποβάλλουσι πάντα σεβασμὸν πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσαν προσοχὴν πρὸς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν.

Ἡ ὑπόκρισις τῶν γονέων ἐν τῇ ἀγωγῇ εἶνε τὸ κοινώτατον παρὰ πᾶσι φαινόμενον. Τὰ εὐαίσθητα παιδία ἀμέσως παρατηροῦσιν αὐτὴν, ἀποστρέφουσι τὸ πρόσωπόν των ἀπὸ τοὺς γονεῖς καὶ τρέπονται τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης. Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὁ πρῶτος θεμελιώδης ὅρος πάσης πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ διὰ τοῦτο ὁ πρῶτος ὅρος τῆς ἀγωγῆς. Ἄλλὰ διὰ νὰ ἡμπορώμεν νὰ δεικνύωμεν εἰς τὰ παιδία ὅλην τὴν ἀλήθειαν τοῦ βίου ἡμῶν, ὀφείλομεν νὰ ρυθμίσωμεν αὐτὸν ὀρθῶς ἢ τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἐνὸν ὀλιγώτερον πλημμελῆ. Διὰ τοῦτο ἡ παιδαγωγῆσις τῶν ἄλλων περιέχεται ἐν τῇ αὐτοπαιδαγωγῆσει, ἥτις κατὰ συνέπειαν εἶνε τὸ πᾶν.

Ἡ ἀγωγή εἶνε ἡ ἐπίδρασις εἰς τὰς καρδίας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους παιδαγωγῶμεν. Δύναται δὲ νὰ ἐπιδράσῃ τις μόνον διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ, διὰ τοῦ μεταδοτικοῦ παραδείγματος. Τὸ παιδίον βλέπει ὅτι ἐγὼ ὀργίζομαι, ὅτι εἶμαι δούλος τῶν ἄλλων, αἰσθάνεται, ὅτι οὐδὲν πράττω χάριν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ μόνον φιλήδονος εἶμαι, ὑπερήφανος καὶ ματαιόδοξος, ὅτι κακολογῶ τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι εἶμαι ὑποκριτὴς καὶ κίβδηλος κτλ. ἢ τὸ παιδίον βλέπει ἐν ἐμοὶ μετριοφροσύνην, ἐπιμέλειαν, αὐτοθυσίαν, ἐγκράτειαν, φιλαλήθειαν.... δέχεται λοιπὸν τὴν ἐκ τούτων ἢ ἐκείνων τῶν πράξεων ἐπίδρασιν, ἐκατοντάκις ἰσχυροτέραν τῶν εὐγλωτ-

τοτάτων και σοφωτάτων διδασκαλιών. Όλη κατά συνέπειαν ή άγωγή ή τά 0,999 της άγωγής άνάγονται εις τό παράδειγμα και την αυτοτελειοποίησιν. Ούτως ό άνθρωπος έν τή άγωγή των παιδιών έκ των έξω επανάγεται εις τό σημερινό εκείνο, εις ό έσωθεν και άφ' έαυτοΰ ώρματό. Έκείνο, τό όποιον έξ άρχής δι' ήμäs τοΰς ίδίους επιδιώκομεν χωρίς νά γνωρίζωμεν τόν άληθή λόγον, επιβάλλεται ήδη εις ήμäs έν τώ συμφέροντι των τέκνων μας.

Συνήθως από τήν άγωγήν άπαιτοΰσι πολλά και όλίγα. Είναι αδύνατον νά άπαιτη τις από τοΰς παιδαγωγουμένους ίνα εκμανθάνωσι τούτο ή εκείνο, ίνα μορφωθώσι, είναι έξ ίσου αδύνατον, όσον και τό νά γείνωσι χρηστοί. Δύναται ίσως τό πολύ πολύ οι πρεσβύτεροι νά μένωσιν άθώοι και άνεύθυνοι τής διαφθοράς των παιδιών, επιδρώντες επ' αυτών δι' όλου τοΰ βίου των και δίδοντες τό καλόν παράδειγμα. Φρονώ ότι όχι μόνον δύσκολον, άλλ' αδύνατον είναι νά δώση τις καλήν άγωγήν εις τά παιδιά, όταν ό ίδιος είναι άνάγωγος και κακοήθης. Η άγωγή των παιδιών είναι ή αυτοτελειοποίησις, εις τήν όποιαν ουδεις άλλος συντελεί περισσότερον αυτών των παιδιών. Καθ' όν τρόπον είναι γελοϊον, όταν άνθρωποι, ότινες καπνίζουν, πίνουν, τρώγουσι πολύ, ότινες δέν εργάζονται και τήν νύκτα μεταβάλλουσιν εις ήμέραν, άπαιτώσιν από τόν Ιατρόν νά επανερθώση τήν υγείαν των, κατά τόν αυτόν τρόπον γελοία είναι και ή άπαιτήσις των ανθρώπων, ότινες θέλουσιν ά γνωρίζωσι, διά πείρας άγωγής δύναται νά καταστήσωσι τά τέκνα των χρηστοί, ένφ αυτοί οι ίδιοι είναι άνήθικοι. Όλη ή παιδαγωγήσις έγκειται εις τήν επί μάλλον και μάλλον αναγνώρισιν των ίδιων ελαττωμάτων και τήν άπ' αυτών άπαλλαγήν ήμων των ίδιων.

Άμφότερα τά ζητήματα, τό ζήτημα περί τής άγωγής και τό περί τής σχέσεως ήμων προς τοΰς όμοίους μας, άνάγονται εις τό έν μόνον ζήτημα, ποία δηλαδή πρέπει νά είναι ή σχέσις ήμων προς τοΰς άλλους ανθρώπους, άν επιτρέπεται νά κατέχωμεν ιδιοκτησίαν, άν έχομεν τό δικαίωμα νά διαιρώμεν τοΰς ανθρώπους εις αγαθούς και κακούς. "Αν τό ζήτημα τούτο έλύθη και ό βίος τοΰ πατρός έρρυθμίση συμφώνως προς τήν λύσιν τούτου τοΰ ζητήματος, τότε έν τώ βίω τούτω τοΰ πατρός περιέχεται όλη ή άγωγή των τέκνων του. Αί γνώσεις διά τά παιδιά είναι έπουσιώδες μόνον πρᾶγμα. "Αν τό παιδίον έχη ιδιουσίαν προς τι, εξαπαντος θα εκμάθη αυτό. Η δέ καλουμένη κοινώς παιδείσις είναι επί πλέον τοΰ ήμίσεος άπατηλόν τι και επιβλαβές και όσω μάλλον τής τοιαύτης (έν τοις καθ' ήμäs πανεπιστημίοις έναποτυπουμένης) παιδείσεως μένει τις μακράν, τόσω καλλίτερον διά τά παιδιά. "Όλον τό ζήτημα έγκειται πάντοτε έν τούτω μόνον, πώς δηλαδή ό πατήρ τό

ζήτημα τοΰ πρακτικού βίου δι' έαυτόν λύει.

"Εκαστος άνθρωπος ύφίσταται επί τώ σκοπῷ μόνον, όπως άναδείξη τήν άτομικότητα αυτού. Η καθ' ήμäs παιδαγωγία εξαλείφει αύτήν.

Σήμερον έγινετο λόγος περί μαθητοΰ, όστις διά τās κακάς κλίσεις του άπεβλήθη τής σχολής, ότι πρέπει νά εισαχθή εις σωφρονιστικόν τι ίδρυμα. Είναι τό ίδιον, ως αν άνθρωπος τις διαιτώμενος ανθυγιεινῶς καταφεύγει εις τήν Ιατρικήν συνδρομήν έν νοσηλευτηρίῳ χωρίς νά σκεφθῆ, ότι τό νόσημά του είναι ευεργετικός δάκτυλος, δεικνύων αυτῷ, ότι ό βίος του είναι κακός και πρέπει νά μεταβάλλη αυτόν.

Τό αυτό συμβαίνει και προκειμένου περί των κοινωνικῶν ζητημάτων. Πάν νοσούν μέλος τής κοινωνίας υπευθυμίζει ήμäs, ότι ό όλος βίος τής κοινωνίας είναι πλημμελής και χηρίζει μεταβολής. "Αλλ' ήμεις νομίζομεν, ότι δι' εκαστον νοσούν μέλος τής κοινωνίας πρέπει νά ύπάρχη και έν ίδρυμα, όπως μάς άπαλλάξη τούτου τοΰ μέλους ή σωφρονισή αυτό.

Ουδέν έμποδίζει τήν πρόοδον τής ανθρωπότητος τόσον πολύ, όσον αυτή ή έσφαλμένη πεποίθησις. "Όσο μάλλον νοσεί ή κοινωνία, τόσω προχειρότερα είναι τά ιδρύματα προς θεράπειαν των συμπτωμάτων και τόσον όλιγοτέρα φροντίς καταβάλλεται περί μεταβολής τοΰ όλου βίου.

Είναι φρικτόν νά βλέπη τις, τί πράττουσι μέ τά τέκνα των οι πλούσιοι. "Όταν ό άνθρωπος είναι νέος, ασύνετος και δοϋλος των παθῶν, εισάγεται εις βίον διαφθοράς και ήθίζεται εις αυτόν τόν βίον. "Όταν δέ κατόπιν εύρεθῆ χειροπόδαρα δεμένος, ώστε νά μή δύναται πλέον ν' άπεζῆ, ει μή διά ξένης μόνον εργασίας, τότε διανοίγονται οι όφθαλμοί του, ίνα άποβῆ ή μάρτυς ή λυμεών.

Τά παιδιά έχουσι και αυτήν τήν άρετήν, ότι ουδέν έχουσι νά πράξωσι και σκέπτονται μόνον πώς νά καλοπεράσωσιν τήν ήμέραν. "Αλλ' ήμεις τί πράττομεν; Σπεύδομεν νά τά συνηθίσωμεν εις εργασίαν τινά, όπως αντί τής αιωνίας εργασίας ένώπιον τοΰ Θεοΰ και τής συνειδήσεως έχωσιν άνά χειρας συνθηματικήν των ανθρώπων εργασίαν. "Αν εξηρτάτο από έμέ νά προτιμήσω έν από τά δύο, νά συνοικίσω δηλαδή τήν οικουμένην μέ άγίους άνευ παιδιών, ή μέ τοΰς σημερινούς ανθρώπους, άλλ' επί τώ όρω διηγεκοΰς εισαγωγής νέου πάντοτε ρεύματος άκμαίων παιδιών, ήθελον προτιμήσω τό τελευταϊόν.

Διδάσκαλός τις μοί διηγείτο, ότι εις έκ των μαθητών διόλου δέν επέδιδεν εις τά μαθήματα, διότι δέν ήδύνατο νά εκφράση διά λέξεων τόν τύπον μαθηματικού προβλήματος. Τῷ είπον ότι ή άπαιτήσις τοΰ ν' άποδίδη ό μαθητής τόν μαθηματικόν τύπον και προσφορικῶς είναι άπαιτήσις άποστηθίσεως μηχανικής' ό μαθητής ένόησε τό πρόβλημα, άλλά δέν εύρίσκει λέξεις προς εκφρασιν.

"Ο διδάσκαλος συνεφώνησεν, άλλά παρετήρησε: «και ήμεις οι διδάσκαλοι είμεθα ύποχρεωμένοι νά συνηθίσωμεν τοΰς μαθητάς και εις τήν άποστήθισιν των τύπων». "Αν μοί έλεγον ότι ή διδακτική αυτη μέθοδος ήτο έν χρήτει πρό μιᾶς χιλιοτηρίδος έν Ιαπωνία, θα έδυσκολεύομην νά τό πιστεύσω' και όμως τούτο συμβαίνει παρ' ήμϊν διά των προσφίτων τοΰ πανεπιστημίου δυνάμεων.

"Ο λόγος είναι έν των φυσικωτάτων, των κοινοτάτων και εύκολωτάτων μέσων τής των ιδεών επικοινωνίας. Δυστυχῶς τό μέσον τούτο είναι και άπατηλότατον και διά τούτο ήτο και θα είναι πάντοτε τό τελεσφορότατον έν τή άγωγή και άριστον μέσον, τό ζωντανόν προσωπικόν παράδειγμα τοΰ παιδαγωγοΰ. Τό παράδειγμα και ό άτομικός βίος περιέχουσι και τό λέγειν. Τό παράδειγμα διδάσκει τό ζην και τό λέγειν. "Αλλ' ό λόγος δέν περιέχει και τό παράδειγμα.

Πρός επίτευξιν καλής άγωγής δέον νά ζη τις ό ίδιος όρθῶς πρό των όμμάτων εκείνων, ους θέλει νά παιδαγωγήσῃ. Διά τούτο και έν τώ ζήτηματι περί των άφροδισίων όφείλει τις νά είναι κατά τό δυνατόν άγνός και ειλικρινής. "Αν νομίζη τις τά άφροδισία άμάρτημα και διάγει και αυτός έν άγνότητι, τότε δύναται και εις τά παιδιά νά κηρύττη τήν άγνότητα' άλλ' αν τις επιδιώκῃ μέν άγνότητα, άλλά δέν τό κατορθώνῃ, δέν πρέπει νά τό άποκρύπτῃ και από τά παιδιά. "Αν όμως ζῆ τις άσελγῶς και δέν δύναται ουδέ θέλει άλλως νά ζῆ, τότε κατ' ανάγκην θα τό άποκρύπτῃ από τά παιδιά και ουδένα περί αυτού λόγον θα κάμνη. Τούτο δέ άληθῶς και γίνεται. Και αυτό είναι τό χειρίστον κακόν.

"Η άγωγή είναι τό αποτέλεσμα τοΰ βίου. Κοινῶς νομίζεται ότι οι άνθρωποι ώρισμένης τινός γενεᾶς γνωρίζουσιν, όποιοι έν γενεῖ δέον νά είναι οι άνθρωποι και διά τούτο επί τῇ βάσει τοΰ νομίζομένου τούτου προορισμοΰ και παρασκευάζουσιν αυτούς.

Ουδέν τούτου σφαλερότερον. "Εν πρώτοις δέν γνωρίζουσιν οι άνθρωποι, όποιοι δέον νά είναι οι άνθρωποι' τό πολύ πολύ έχουσιν ιδανικόν τι προς ό τείνουσιν. "Επειτα αυτοί οι παιδαγωγοί ουδέποτε είναι έν τῇ ιδία αυτών άγωγή τελείως άρτιοι, άλλά διηγεκῶς επί τά πρόσω κινουῦνται και τελειοποιουῦνται έφ' όσον ζώσιν.

"Όλη ή άγωγή άνάγεται πάντοτε εις τούτο τό σημερινόν, τό νά διάγη τις ό ίδιος όρθόν βίον τ. ε. τό νά αυτοτελειοποιητῆ. Μόνον κατ' αυτόν τόν τρόπον άμοιβαίως επ' άλλήλων επενεργούσιν οι άνθρωποι και άλληλοπαιδαγωγούνται.

"Η μόνη άγωγή είναι και θα είναι ή αλήθεια και ή ειλικρίνεια άπέναντι των παιδιών.

παρέκδοξαις τοΰ μεταφραστοΰ.

"Ως γνωστόν, έν τῇ «περί παιδων άγωγής»

πραγματεία αυτού ο Πλούταρχος δέν παρείδε τήν σημασίαν και δύναμιν τοΰ παραδείγματος. Και παροδικῶς μέν ένθα συνιστᾶ εις τοΰς γονεΐς μεγίτην επιμέλειαν περί τήν εκλογήν των παιδαγωγῶν και διδασκάλων, χαρακτηρίζων τό ζήτημα ως «τό πάντων μέγιστον και κυριώτατον» λέγει: «διδασκάλους γάρ ζητητέον τοις τέκνοις, οι και τοις βίοις εισιν αδιάβλητοι και τοις τρόποις ανεπίληπτοι και ταίς εμπειρίαις άριστοι».

Τήν δέ των γονεών προς παραδειγματικήν αυτοτελειοποίησιν δι' όλίγων μέν άλλά περιεκτικωτάτων ως κατακλείδα έν τῷ επιλόγῳ επιτάξας, θεωρεῖ, ως πᾶς τις εύκόλως έννοεῖ, ως τόν θεμελιωδέστατον και έκ των όν ουκ άνευ όρόν τής παιδαγωγήσεως. "Ας μοί επιτρέψωσιν οι άναγνώσται τής «Εθνικής άγωγής» νά παραθέσω, αν και γνωστόν εις πάντας, όλον τό χωρίον έν τῷ πρωτοτύπῳ.

«Πρό πάντων γάρ δεῖ τοΰς πατέρας τῷ μηδέν άμαρτάνειν άλλά πάνθ' α δεῖ πράττειν έναργές αυτούς παράδειγμα τοις τέκνοις παρέχειν, ίνα προς τόν τούτων βίον όσπερ κάτοπτρον άποβλέποντες άποτρέπωνται των αισχρών έργων και λόγων, ως ότινες τοις άμαρτάνουσιν υίοις επιτιμῶντες τοις αυτοις άμαρτήμασι περιπίπτουσιν, επί τῷ εκείνων όνόματι λανθάνουσιν έαυτών κατήγοροι γιγνόμενοι' τό δ' όλον φαύλως ζῶντες ουδέ τοις δούλοις παρρησίαν άγουσιν επιτιμᾶν, μή τι γε τοις υίοις. Χωρίς δέ τούτων γένοιντ' αν αυτοις των άδικημάτων σύμβουλοι και διδάσκαλοι. "Όπου γάρ γέροντες εισιν αναίσχυντοι, έν ταύθα άνάγκη και νέους αναίδεστάτους είναι. Πειρατέον οὖν εις τόν των νέων σωφρονισμόν, πάνθ' όσα προσήκειν επιτηδεύειν, ζηλώσαντας Εϋρωδικήν, ήτις Ιλλυρις οὖσα και τρισθάρβαρος, όμως επί τῇ μαθήσει των τέκνων όψε τής ηλικίας ήψατο παιδείας. Ικανῶς δ' αυτῆς τήν φιλοτεκνίαν σημαίνει τοϋπίγραμμα, όπερ άνέθηκε Μούσαις

Εϋρωδική Ιεραπολιήτις τόνδ' άνέθηκε Μούσαις εύστον ψυχῆ έλοϋσα πόθον γράμματα γάρ μνημεία λόγων μήτηρ γεγονυία παιδων ήθώντων εξεπόνησε μαθεῖν.

"Επιτρέπεται ίσως νά άμφιβάλλῃ τις, αν ή παραπεθείσα περικοπή μεθ' όλην αυτῆς τήν βραχύτητα ύπολείπεται κατά τι των περί τοΰ αυτοΰ ζητήματος σκέψεων τοΰ Τολστόη και αν έν γενεῖ μετά παρελευσιν είκοσιν ως εγγιστα αίωνων ό επί των ήμερών ήμων παγκόσμιον χαίρων φήμην κόμης συγγραφεύς ύπερτερεῖ τοΰ Χαιρωνεῶς φιλοσόφου ως παιδαγωγός, ή αν πληρέστερόν τι εκείνου και θετικώτερον προσφέρει, ει μή εξαίρεσει μερικῶν τινων άληθειῶν καινοτομίας έν τοις ούσιοδεστάτοις τοΰ όλου ζητήματος άρνητικωτάτης φύσεως. Η παιδαγωγία έποικοδομηθεῖσα επί των εκπαλαι ύπό των αρχαίων Έλλήνων φιλοσοφηθέντων αντιμετωπίζει τά γεγονότα ως έχουσι

μέ τας ἐλλείψεις τῆς κοινωνίας, τῶν γονέων καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων καὶ ἐν γένει μὲ τὸ πλεόνασμα τῆς ἐπιπολαζούσης κακίας. Οὐδόλως παραγνωρίζει τὴν δύναμιν τοῦ ζῶντος παραδείγματος, πρὸς τελειοποίησιν τοῦ ὁποῦ ἀκριβῶς καὶ δὲν παύει ἀγωνιζομένη δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων. Ἀλλὰ μέχρις οὗ ἀνατείλη ἢ ἡμέρα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς καθ' ὅλα τελειότητος τῶν ζωντανῶν παραδειγμάτων πρὸς σωφρονισμόν τῆς παιδαγωγουμένης νεολαίας, οὐδὲν διαθέτει πρὸς παιδαγωγίαν αὐτῆς μέσον ἀποτελεσματικώτερον ἄλλο, ἢ τὸν λόγον καὶ τὴν δι' αὐτοῦ παιδείαν, εἰς τὰ ὅποια ὁ Λέων Τολστόη ἀρνεῖται τὰ 0,999 τῆς παιδαγωγήσεως· ἀλλ' εἰς αὐτὰ τοῦλάχιστον ἀπεικονίζεται καὶ θὰ ἀπεικονίζεται πάντοτε τὸ τέλειον, ἐνῶ ζήτημα εἶνε ἂν ποτε καὶ πότε ἡ ἀνθρωπότης θέλει ἀνέλθῃ εἰς ἐμπρακτον βίον καθ' ὅλα τέλειον. Καθ' ὃν τρόπον καὶ αἱ ἄλλαι ἐπιστήμαι ὅλαι καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ φυσικαὶ ὑλικῶν δυνάμεων κατανάλωσιν ἀπαιτοῦσαι ἐργασίαι τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ παιδαγωγία μὴ ἀποτελοῦσα μοναδικὴν ἐξαιρέσιν ἀρύεται, συμπληροῦ καὶ κατεργάζεται τὸ τέλειον ἐκ τε τοῦ παρελθόντος καὶ ἐκ τοῦ παρόντος καὶ πολλὰκις, ἰδίᾳ, προκειμένου περὶ ἠθικῶν καὶ φιλοσοφικῶν ζητημάτων, καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιδιωκόμενου ἰδανικοῦ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τοῦ καθολικοῦ. Τοῦτο δὲ τὸ καθολικὸν ἀποτυπῶνται μόνον ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῇ δι' αὐτοῦ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, ἧτις «μόνη» κατὰ τὸν Πλούταρχον «τῶν τῆς ψυχῆς ἀρρωστημάτων καὶ παθῶν φάρμακόν ἐστι». Τί πρὸς τὸ ζήτημα, ἂν ὁ Τολστόη, ἐνῶ ἀφ' ἐνὸς θεωρεῖ τὸν λόγον ὡς τὸ φυσικώτατον, τὸ κοινότατον καὶ εὐκολώτατον μέσον τῆς τῶν ἰδεῶν ἐπικοινωνίας, καταγγέλλει ἐπειτα αὐτόν καὶ ὡς ἀπατηλότατον; «Ὁ μὲν γὰρ λόγος» πολὺ φιλοσοφώτερον παρατηρεῖ ὁ ἐκ Χαιρωνείας φιλόσοφος «τροπὴ διανοίας ἐστὶ, τοῦτον δ' ἀκάθαρτον ἢ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων». Ἡ πονηρία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλα πράγματα ἄριστα ἄλλως διαστρέφουσα ποιεῖ κακίστα καὶ βλαβερώτατα. Ἄν ἔχητε πονηροὺς ἀνθρώπους, ἀκάθαρτος βεβαίως θὰ εἶνε καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν λόγος, ἀλλὰ πολὺ ἀκαθαρτότερον καὶ δηλητηριωδέστερον καὶ τὸ παράδειγμα αὐτῶν. Οὐδὲν ὑπολείπεται κατὰ φυσικὸν λόγον τότε ἄλλο, ἢ νὰ κλεισθῶμεν ἐρημητικῶς ἐν τῇ μεμολυσμένη τοῦ παρόντος μὲ τὰ ζωντανὰ παραδείγματα ἀτμοσφαιρᾶ καὶ νὰ αυτοκτονήσωμεν ἐξ ἀπαισιοδοξίας κατὰ τὸν κόμητα Λέοντα Τολστόη μὴ θέλοντες νὰ ἀφήσωμεν νὰ εἰσέλθῃ φῶς καὶ ἄρ' ἐξώθεν.

Ἐν Ὁδησσῷ.

B. ΜΙΧΑΝΑ

Ἐκ τοῦ περὶ φυσικῆς θρησκείας συγγράμματος τοῦ διασήμου Γάλλου φιλοσόφου Ἰουλίου Σίμωνος προτιθέμενοι νὰ ἐξελληνίσωμεν καὶ δημοσιεύσωμεν, εἰς ἐν τεύχος τὸ δεύτερον αὐτοῦ Μέρους, τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἡ Πρόνοια» ἐκρίναμεν καλὸν ἵνα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» ἀποστείλωμεν ἀπόσπασμα τι ἐκ τοῦ γενικοῦ θέματος, ὅπερ μετὰ πολλῆς δυνάμεως λόγου καὶ πολλῆς εὐλωττίας πραγματεύεται ὁ εἰρημένος συγγραφεὺς.

Σ. Π.

Η ΠΡΟΝΟΙΑ

Ἵτι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὄντα θεωροῦνται ὡς μέσα ἔχοντα αἰτίον ὑπάρξεως καὶ σκοπὸν ὑπάρξεως καὶ ὅτι δυνάμει τῆς ἐμφύτου ταύτης πίστεως παντὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἐπιστήμων ὑποβάλλει ἑαυτὸν εἰς μυρίους κινδύνους πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ἀπορρήτου τῆς δημιουργίας.

Ἡ ὑπαρξὶς τῆς ἐπιστήμης ἀποδεικνύει καθ' ἑαυτήν, χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερίας, ὅτι ὁ κόσμος εἶναι κανονικὸς καὶ καλῶς ὀργανωμένος. Τί εἶναι ἡ ἐπιστήμη; Εἶναι ἡ γνῶσις τῶν γενικῶν νόμων. Ἐὰν μὴ ὑπάρχωσι νόμοι, ἐπιστήμη δὲν ὑπάρχει. Οὕτως ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ ἐπιστήμη ὑπάρχει τὰ πάντα εἶναι ἐν τάξει.

Ἐὰν τις ἐνίσταται ὅτι οἱ νόμοι οὗτοι εἶναι μοιραῖοι, θ' ἀπαντήσωμεν κατὰ πρῶτον ὅτι τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο δὲν προέρχεται εἰς αὐτοὺς ἐξ αὐτῶν τούτων, διότι μόνον τὸ ἄπειρον εἶναι ἀναγκαῖον δυνάμει τοῦ ὀρισμοῦ του, εἶτα δὲ ὅτι ὑπάρχουσι νόμοι σίναμα πραγματικοὶ καὶ ἀμετάβλητοι καὶ οὐχὶ ἀναγκαῖοι. Ὅτι πᾶν ὅ,τι ἄρχεται ὑπάρχον ἔχει τι αἰτίον ὑπάρξεως, οὗτος καλεῖται νόμος ἀναγκαῖος· ὅτι πάντα τὰ σώματα ἔλκονται πρὸς τὸ κέντρον τῆς γῆς, ὁ νόμος οὗτος δὲν εἶναι ἀναγκαῖος, οὐδὲν ἦττον εἶναι νόμος. Ὁ δεύτερος οὗτος νόμος, ὅστις ἠδύνατο νὰ μὴ εἶναι, συνεστάθη μετὰ βουλήσεως καὶ νοήσεως ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ.

Δὲν ὑπάρχουσι νόμοι, ὅ ἐστι τόξος εἰμὴ διὰ τινὰ ἀριθμὸν περιπτώσεων καὶ διὰ τινὰ ἀριθμὸν ὄντων; Αὐτὸ τοῦτο τὸ ζήτημα εἶναι ἄσκοπον. Ὑπάρχουσι νόμοι, οὗς ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν, ἀλλὰ τὰ πάντα ἔχουσι νόμους· ὅ,τι καλοῦμεν ἀταξίαν εἶναι κυρίως παράθασις νόμων γνωστῶν, ἧτις τελεῖται δυνάμει νόμου τινὸς ἀγνώστου. Ἐν τῇ ἀρχῇ ἐπιστήμης τινὸς λέγουσι «Μέλλω νὰ ἐκζητήσω τὸν νόμον τούτων τῶν φαινομένων», δὲν λέγουσι «Μέλλω νὰ ἐκζητήσω, ἐὰν τὰ φαινόμενα ταῦτα ἔχουσι τινὰ νόμον». Ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει ἐξαρτῶνται ἐκ τινος νόμου, ἐπειδὴ τὰ πάντα εἶναι κανονικά, ἐπεὶ ἀκαταμάχητος ὅτι τὸ ἀγαθὸν πλεονάζει τοῦ κακοῦ ἐν τῇ φύσει. Ἐνδεχόμενον νὰ καλῶμεν κακὸν ὅ,τι ἤθελε φανῆ πρὸς ἡμᾶς ἀγαθόν, ἐὰν ἡ γνῶσις ἡμῶν

ἦτο ἐκτενεστέρα. Οὐ μόνον τοῦτο εἶνε ἐνδεχόμενον, ἀλλὰ καὶ πιθανόν. Ἐὰν δὲν λέγωμεν ὅτι τοῦτο εἶναι βέβαιον, τὸ λέγομεν ἵνα οὐδὲν ἄλλο βεβαιώσωμεν εἰμὴ ὅ,τι ἔχει ἄμεσον ἐνέργειαν.

Ὅφειλομεν προσετινὰ παρατηρήσωμεν ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχει νόμον ἔχει καὶ τέλος, διότι, ἐὰν μὴ ὁ νόμος ἐχρησίσμευε πρὸς τι, θὰ ἦτο ἀπλὴ γενέσκουσι ἄνευ οὐδεμίᾳ πραγματικότητος. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἐὰν ἀγνοῶ τὸν νόμον τῶν φαινομένων, ἅτινα θέλω νὰ ἐντυπώσω εἰς τὴν μνήμην μου, δύναιμι νὰ ἐπινοήσω αὐθαίρετόν τινα ἀρχὴν κατατάξω; ὅπως βοηθήσω τὴν μνήμην μου. Ὁ τεχνητὸς οὗτος τρόπος τῷ ὄντι μὲ ἀνακουφίζει, εἶναι τι διὰ τὸ πνεῦμά μου, διότι εἶνε μέθοδος· οὐδὲν εἶναι διὰ τὰ ἀντικείμενα, ἅτινα ἔχω κατατάξω, δὲν ἀποτελεῖ μέρος τούτων, δὲν τὰ τροποποιεῖ. Οἱ νόμοι τῆς φύσεως δὲν εἶναι τοιοῦτοι, οὗτοι εἶναι ἡ συνδιάταξις πρὸς τινὰ πραγματικὸν σκοπὸν παντός ὅ,τι ὑποπίπτει εἰς τὸν νόμον. Τὸ λέγειν ὅτι τὰ πάντα εἶναι κεκανονισμένα ἢ ὅτι τὰ πάντα εἶναι ὀφέλιμα εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐκφράζειν δις τὴν αὐτὴν ἰδέαν. Ὅ,τι ἡμεῖς βεβαιοῦμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει χωρὸς ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τὴν τύχην, τοῦτο σημαίνει ὅτι πᾶσα κίνησις εἶνε κεκανονισμένη ὑπὸ τινος νόμου καὶ διατεταγμένη πρὸς τινὰ σκοπὸν.

Πᾶσα ἐπιστήμη ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα ν' ἀποδείξῃ τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὅτι τὰ πάντα εἶναι κεκανονισμένα καὶ ὅτι τὰ πάντα εἶναι ὀφέλιμα. Ἄλλ' ἠδύνατό τις ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀπόδειξιν. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο προκύπτει ὡς ἀποτέλεσμα ἐκ τῆς ἐπιστήμης, ἐν ταῦτῳ δὲ προηγείται ταύτης, ἐπὶ δὲ μᾶλλον τοῦτο γεννᾷ αὐτήν. Τοῦτο δὲ γίνεται, διότι πιστεύομεν εἰς τε τὸ τέλος καὶ τὸν νόμον, ὅσας ἐπιχειροῦμεν ν' ἀνακαλύψωμεν αὐτά. Ἐχομεν πάθος ἐμφυτον, ὅπως ἐκζητήσωμεν τὸ ἀπόρρητον ἢ, ὅπερ ταῦτόν, τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων. Δότε εἰς παιδίον ἐν αὐτόματον, ἐν ὄρολόγιον, κατ' ἀρχὰς τὸ παρατηρεῖ, ἢ ἐξωτερικὴ κίνησις, τὸ ἀποτέλεσμα ἀρκεῖ εἰς τὴν περιέργειαν αὐτοῦ, εἶτα τοῦτο ζητεῖ τὸ διὰ τί, καὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τὸ θραύει. Ὁ σοφὸς οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ. Τὸ παίγιον αὐτοῦ εἶναι ὁ κόσμος. Τὸ ἀπόρρητον, ὅπερ ἐκζητεῖ, εἶναι τὸ τῆς δημιουργίας. Οὗτος προσκολλᾶται σχεδὸν πάντοτε εἰς ἐν ὄν, εἰς μίαν τάξιν ὄντων, περιορίζει τὴν περιέργειάν του, διότι, ἐὰν προσεκολλᾶτο εἰς τὸ σύνολον τοῦ κόσμου, τὸ μέγεθος τῆς ὕλης θὰ τὸν κατασυνέτριβεν· ἀλλ' ἀπαξ περιορισθεὶς ἐν τῇ ἐιδικότητι, ἢν ἐξέλεξεν ἐκυτῷ, ἔχει τὴν φιλοδοξίαν νὰ διαδράμῃ αὐτὴν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, οὐδὲν ν' ἀφήσῃ ἐν αὐτῇ ἀνεξερεύνητον. Ἀρχεται περὶ τῶν καὶ περιγράφει, εἶτα κατατάσσει, ἐπειτα ἢ ἐξωτερικὴ αὕτη γνῶσις δὲν ἀρκεῖ αὐτῷ πλέον καὶ τότε συντρίβει τὸ παίγιόν του ἵνα καταλάβῃ ἐν τῷ βάθει αὐτοῦ τὸ ἀπόρρητον τῆς

ζωῆς. Ὅσοι πλειότερον βλέπει, τόσο πλειότερον θέλει νὰ ἴδῃ. Ὁ σοφὸς εἶναι ἀκόρεστος, διότι ὑπ' ἕκαστον πρόβλημα λελυμένον προαισθάνεται νέον πρόβλημα. Οὗτος εἶναι ὡς ὀδοιπόρος, ὅστις ἀναβαίνει λόφον τινὰ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ν' ἀνακαλύψῃ ὀρίζοντα καὶ, κατακτηθέντος τούτου τοῦ ὀρίζοντος, θέλει νὰ διδῇ ἕτερον ἐπέκεινα αὐτοῦ. Ὅ,τι γινώσκει δὲν τῷ χρῆσιμεῖ εἰμὴ ὅπως ἐπιθυμήσῃ νὰ γνωρίσῃ. Ὅταν ὁ διαλεκτικὸς ἀρχηται ὑψούμενος ὑπεράνω τῆς γῆς, δὲν κατέχει εἰσέτι εἰμὴ τοὺς γενικοὺς νόμους καὶ τοὺς ἐγγυτέρω τῶν φαινομένων· ὀφείλει νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ τῶν νόμων τούτων, ὅπως ἤδη εἰργάζετο ἐπὶ τῶν φαινομένων, ἅτινα ἐξαρτῶνται ἐκ τούτων· ὀφείλει ν' ἀρθῇ μετὰ μόχθου εἰς νόμους ἀνωτέρους, γενικωτέρους καὶ ἀπὸ νόμων εἰς νόμους, εἰς τὸν ἀνώτατον νόμον τὸν ἐξηγούντα τοὺς ἄλλους, διότι οὗτος τοὺς περιλαμβάνει ἐν τινι μεγάλῳ πρᾶσι. Τίς τὸν ὑποστηρίζει εἰς τὴν τοιαύτην πορείαν; Εἰδός τι προεράσεως τῆς καθολικῆς ἀρμονίας, ἧτις κατ' ἀρχὰς μὲν εἶναι ὑπόθεσις, ἐν τέλει δὲ εἶναι δόγμα.

Ἐν ᾧ τις σκέπτεται ἐπὶ τοῦ περιληπτικοῦ τούτου ἔργου τοῦ ἐν ταῦτῳ δισφόρου καὶ μοναδικοῦ, ὅπερ ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ δισχιλίω ἐτῶν καὶ ὅπερ συνεχίζεται ἀνεκδοτῶς, φρίσσεται ὅτι βλέπει τις ἐργαζομένους πάντας ἐκείνους τοὺς τεχνίτας τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστήμης. Ὁ μὲν συλλέγει τὰ φυτὰ, τὰ ἀποξηραίνει, τὰ κατατάσσει, ὁ ἕτερος ἀνασιγάπτει τὴν γῆν ἵνα ἐξ αὐτῆς ἐξαγάγῃ τὰ ὄρυκτά. Ἐτέρος ἀποσυνθέτει τὰ σώματα, ἵνα φθάσῃ εἰς τὰ ἀπλᾶ σώματα, ἅτινά εἰσιν ἡ ἀμεσώτατη μορφή τῆς ἐκτατῆς οὐσίας. Διέρχεται τὸν βίον αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κλιβάνων, μετὰ τῶν χωνευτηρίων του, αἰέποτε ἐκτεπληγμένος, αἰέποτ' ἐκκαλούμενος. Ἴσως καθ' ὁδὸν συναντήσῃ τὴν τύχην ἢ τὴν δόξαν, ἀλλ' ὅ,τι ζητεῖ εἶναι ἡ ἐπιστήμη. Καθ' ἣν ἡμέραν ἐπέχει, ὅπως ἀπολαύσῃ τῶν ἰδίων πόνων, ἢ καρδία αὐτοῦ θνήσκῃ. Ὅπως ἐπιχθῆ εἰς τὴν κατάκτησιν ἐκείνου τοῦ ἀπορρήτου τοῦ θεοῦ, ὅπερ θὰ γράψῃ ἐν τινι σελίδι, ὅπερ θὰ συνοψίσῃ εἰς γραμμὴν τινὰ, θυσιάζει τὴν νεότητά του, τὴν ὑγίαν του, ὑποβάλλει εἰς κίνδυνον τὴν ζωὴν του μὴ ἔχων μηδὲ τὴν συνείδησιν τῆς θυσίας του. Ὑπάρχουσι οἱ ἀποφασιστικῶς ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς πατρίδος των καθ' ἣν ἡλικίαν ἐρᾶται τις. Καταλείπουσι τὰ πάντα χάριν τῶν ἐρήμων χωρῶν. Διανύουσι χιλιάδας λευγῶν οὐδεμίαν ἐχαραγμένην ὁδὸν εὐρίσκοντες. Διέρχονται τοὺς ποταμούς κολυμβῶντες. Ὡς ἐκ θαύματος ἐκφεύγουσι τὰ ἄγρια θηρία. Ζῶσιν ἐπὶ ἔτη ἐν τῇ μοναξίᾳ ἢ μετὰ τῶν ἀγρίων, θὰ ἀποθάνωσιν ἴσως ἐν ταῖς ἐρήμοις ταύταις μηδεμίαν καταλείποντες φήμην· ἀλλ' ἴσως καὶ θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πεπολιτισμένην κοινωνίαν προσκομίζοντες αὐτῇ κόσμον ὁλό-

ἐπιθύμουν νὰ τὸ πράξω, ἀλλὰ τότε ὁ ἀριθμὸς θὰ ἤρξανε πάρα πολὺ.

Διὰ λόγους εὐνοήτους ἔχω ἀποφύγει ν' ἀναφέρω τὰ βιβλία τῶν ζώντων συγγραφέων, ἂν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν μοι ἔχουν προσενήσει μεγάλην ἡδονήν, ἀφ' ἧκα ἐπίσης κατὰ μέρος, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, καὶ τὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία, ἐπειδὴ τὰ ζητήματα τῆς ἐπιστήμης ἀλλάσσουν καὶ τροποποιῶνται καθημερινῶς.

Ἐχω πλήρη τὴν συναίσθησιν τῆς τόλμης τοῦ ἐγγχειρήματός μου καὶ ζητῶ τὴν ἐπιείκειαν παρὰ πάντων, ἔτοιμος νὰ δεχθῶ πᾶσαν ἐπίκρισιν. Ἐἶχον ἄλλως τε μὲ τοῦτο κατὰ νοῦν νὰ παρακινήσω ἄλλους, πολὺ ἀρμοδιωτέρους μου, νὰ μᾶς φωτίσουν μὲ τὴν γνώμην των.

Ἐπαναλαμβάνω πρὸς τοῖτοις ὅτι ἀναφέρω τὰ βιβλία ταῦτα, ὡς τὰ περισσότερον συστηθέντα παρ' ἄλλων, καθὸς ἐγὼ γνωρίζω, δὲν τὰ προτείνω ἄρα ἀπὸ ἰδικῆν μου πρωτοβουλίαν, ἂν καὶ προσέθηκα μερικά ἀπὸ τοὺς ἰδιαιτέρως εὐνοουμένους ὑπ' ἐμοῦ συγγραφεῖς.

Προκειμένου περὶ τοιαύτης τινὸς ἐκλογῆς, καὶ συγκριτῆσεως καταλόγου τοιαύτης φύσεως, πρέπει κυρίως νὰ κυττάζωμεν ποῖα ἦτο ἡ καθολικὴ ἐτυμολογία τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ εἰς τὰ βιβλία, ἀπαράλλακτα ὅπως εἰς τὰ ζῆα καὶ εἰς τὰ φυτά, ὑπάρχει ἀγὼν τοῦ βίου καὶ μεγαλητέρα μακροβιότης τῶν ἀξιοτέρων. Γνωστὸς σοφὸς τις μάλιστα λέγει: «ἡ ἡλικία εἶνε καλὸν συστατικὸν διὰ τέσσαρα πράγματα: παλαιὸν ζῦλον διὰ καύσιμον, παλαιὸν κρασί διὰ ποτὸν, παλαιοὶ φίλοι διὰ νὰ τοὺς ἐμπιστευθῆς, καὶ παλαιὰ βιβλία διὰ νὰ διαβάξῃς.» — «Ὅπως δὲ ἦτο ἡλικία τοῦτο δὲν ἠμποροῦμεν νὰ τὸ παραδεχθῶμεν χωρὶς σημαντικὰς τροποποιήσεις. Τὰ νεώτερα βιβλία τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ἐπιστήμης περιέχουν ἢ τοῖλάχιστον ἔπρεπε νὰ περιέχουν τὰς πλέον ἀσφαλεῖς πληροφορίες καὶ τὰ μᾶλλον ἀξιόπιστα συμπέρασματα καὶ πορίσματα. Ἐκτὸς δὲ τοῦτου, ἐνῶ διὰ τὰ βιβλία τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ τῶν ἄλλων χρόνων ἡ ἀξία των ἀπορρεῖ κυρίως ἀπὸ τὴν μεγάλην των ἀπόστασιν ἀφ' ἡμῶν καὶ ἀπὸ τὴν ἡλικίαν των, πρέπει ἀφ' ἑτέρου νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ οἱ ὅποιοι θὰ αἰσθανθοῦν μεγαλητέραν ἀπόλαυσιν καὶ οἰκειότητα μὲ τὰ βιβλία τοῦ αἰῶνός των καὶ τῆς πατρίδος των.

Καὶ μελαταῦτα, τὰ παλαιότερα βιβλία τοῦ κόσμου, διὰ τὴν ἡλικίαν των, καὶ ὅσα ἄλλα συγγράμματα ἔχουν ἐπιβληθῆ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην καὶ εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους ἔχουν μαγεύσει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων, εἶνε βέβαια ἀξία ἀναγνώσεως, ἔστω καὶ ἂν δὲν φαίνονται δικαιολογοῦντα ἐντελῶς τὴν φήμην των. Εἶνε ἀληθές ὅτι αὐτὰ τὰ βιβλία δὲν εἶνε προσιτὰ εἰς τὸ πλῆθος, παρὰ

μόνον ὑπὸ μερῶν μεταφράσεων, ἀλλ' αἱ μεταφράσεις μας, ἂν καὶ δὲν ἠμποροῦν ποτὲ ν' ἀποδώσουν ἀκριβῶς τὴν ἐννοίαν καὶ τὴν εὐσίαν τοῦ πρωτοτύπου, εἶνε ἐνίοτε ἀξιοθαύμαστοι. Πράγμα πειστικὸν τῶν λόγων μου ἔχω τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὸ πρῶτον βιβλίον ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταλόγου μου.

Ἐπὶ κεφαλῆς ὄλων τῶν ἠθικολόγων θὰ κατατάξω τὸν Ἐπικτήτον, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐγγχειρίδιον πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς τὸ εὐγενέστερον τῶν βιβλίων, τὸσον σύντομον καὶ τὸσον εὐαπόκτητον, ὥστε ἀπορῶ, τῇ ἀληθείᾳ, πῶς τὸσον ὀλίγον ἀνογινώσεται.

Εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Ἐπικτήτου θέτω τὸν Μάρκον Αὐρήλιον. Πιθανὸν τοῦ Κομφουκίου τὰ Ἀνάλεκτα νὰ μὴ εἶνε τὸσον εὐπεπτα δι' ὄλους τοὺς στομάχους, ἀλλ' ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησαν εἰς τὴν πολυανθρωποτέραν φυλὴν τῆς γῆς, ἀρκεῖ νὰ τὰ καταστήσῃ ἀξιοπερίεργα. Τὰ ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους πιθανόν καὶ αὐτὰ νὰ ἔχασαν μέγα μέρος ἀπὸ τὸ ἐνδιαφέρον των, ἴσως μάλιστα ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸσον βαθύως ἔχουν ἐπηρεάσει τὰς ἠθικὰς ἡμῶν ἐννοίας.

Ὁ Wake συνήνωσε καὶ ἐξέδωκεν εἰς ἓνα τόμον τὰ συγγράμματα τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ τόμος δὲν εἶνε ὀγκώδης καὶ, μολοντι ταπεινῶς ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω τὴν ἀπογοητευσίαν μου, τὰ συγγράμματα τῶν ἀνδρῶν τούτων εἶνε ἀξιοπερίεργα μᾶλλον διὰ τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουσιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἔργα αὐτῶν τῶν ἀποστόλων. Ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους πατέρας τῆς Ἐκκλησίας ἀ ἀφέρω μόνον τὸν Ἁγιον Αὐγουστίνον, τοῦ ὁποῦ αἱ Ἐξομολογήσεις, καθὼς λέγουν, «μετεφράσθησαν καὶ ἠγαπήθησαν εἰς ὅλας τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας», ἐνῶ ὁ Λαύθρος διατείνεται ὅτι ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος δὲν ἔχει συγγράψῃ τίποτε συγγενές μὲ τὴν πίστιν. Ὁ Λαύθρος ὅμως, φαίνεται, δὲν ἦτο θυμωστὴς τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου. «Ὁ ἅγιος Ἰερώνυμος, λέγει, ἔγραφε δυστυχῶς μὲ πολλὴν ζηρότητα, ὁ Χρυσόστομος ἀπεμακρύνεται ἀπὸ τὰ μᾶλλον εὐσιώδη μέρη καὶ, μὲ τὴν ἀλήθειαν, ὅσω περισσότερον ἀναγινώσκω τὰ βιβλία τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τὸσω μᾶλλον αἰσθάνομαι τὸν ἐκυτόν μου δύσθυμον καὶ ἀπογοητευμένον» ἐνῶ ὁ Ρενάν εἰς τὴν ἀξιολογὸν αὐτοῦ βιογραφίαν παραβάλλει τὴν Θεολογίαν μὲ γοθικὸν ναόν, τοῦ ὁποῦ ἔχει τὸ μεγαλεῖον, τὰ ἀπέραντα κενὰ καὶ τὴν ὀλίγην στερεότητα.

(Ἐπεται συνέχεια).

Ἡ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΣΕΡΡΑΣ

Μετὰ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ μηνὸς τούτου, ἀπεφασίσαμεν μετὰ τοῦ φίλου μου συναδέλφου καθηγητοῦ τῆς γυμναστικῆς κ. Κηπιώτου νὰ μεταβῶμεν εἰς ἐπίσκεψιν τῆς οὐ μακρὰν τῆς ἡμετέρας πόλεως κειμένης μονῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Ὁ καὶ τῆς ἡμέρας ἐκεῖνης ἦτο ὑπερβολικώτατος, δὲν ἴνα ἀποφύγωμεν ἠγέρθημεν λίαν ἐωρίς, πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Ἡλίου, καὶ περὶ ἑλάττωμα τὴν πρὸς τὴν μονὴν ἄγουσαν. Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη δὲν εἶνε ὀδὸς εὐχάριστος, τοῦ ἰαντίον ἀνωφερῆς εἰς πολλὰ μέρη καὶ πετρώδης, πᾶν ἄλλο ἢ τέρψιν καὶ εὐχαρίστησιν προσενοῦσα τῷ πεζοποροῦντι. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐξουδετεροῦντο τὸ μὲν ὑπὸ τῆς πρῶτης ὁδοῦ, ἢν ἀπλήστως εἰσεπνεόμενον, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ τῷ ὄντι λαμπροῦ θεάματος, ὅπερ ἠπλοῦτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Εὐρεῖα πεδιάς, μαγευτικώτατα καὶ ποικίλα χρώματα τῶν ἐσπαρμένων ἀγρῶν καὶ εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος ὁ Στρυμῶν ποταμὸς καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ σχηματιζομένη Κερκινίτις λίμνη· μετὰ πορείαν μιᾶς καὶ ἡμισείας ὥρας ἀνήλθομεν εἰς κορυφὴν, ἐξ ἧς φαίνονται μόνον τὰ περίεξ τῆς μονῆς· αὕτη ἡ μονὴ δὲν φαίνεται ἐν τῷ βάθει τῆς χαράδρας κειμένη ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Μενιοκείου ὄρους (μιᾶς διακλαδύσεως τοῦ Μπόζ-ντάγ). Ἐκ τῆς κορυφῆς ταύτης τὸ θέαμα εἶνε λαμπρότατον, δεξιᾷ βλέπομεν τὸ Μενιοκίον ὄρος ἐν ἀπάσῃ αὐτοῦ τῇ μεγαλοπρεπέει, ἀριστερᾷ λόφους καταφύτους, ἐν τῷ μέσῳ τὴν ὁδὸν διὰ μέσου ἐλαιῶνων καὶ πενήμων κυπαρίσσων αἰτίνες μακρόθεν τρόπον τινα προαγγέλλουσι τῷ ὀδοιπόρῳ τὴν ἱερότητα τοῦ τόπου καὶ τὴν ὑπαρξίν ἐνταῦθα ἱεροῦ τοῦ Θεοῦ τεμένους. Κάτω τῆς ὁδοῦ εἰς βάθος προξενοῦν ἴλιγγον χαράδραν φοβεράν· κατερχόμεθα πλέον εἰς τὴν μονήν. Μετὰ ἡμισίαν ὥραν περίπου εὐρέθημεν πρὸ τῆς κυρίας εἰσόδου τῆς μονῆς, ὑπερῶν τῆς ὁποίας κρέμαται φηκὸς πρὸ τῶν εἰκόνων τοῦ Τιμίου Προδρόμου, εἰς οὐ καὶ τὴν μνήμην ἐκτίσθη ἡ μονὴ, καὶ τῶν 2 κτιτύρων ἐκατέρωθεν τοῦ Ἱωαννικίου Ἐπισκόπου Ἐζεβῶν καὶ τοῦ Ἱωάννου Ἐπισκόπου Ζιχνῶν.

Τὰ ὅρια τῆς παρουσίας πραγμ. τείας δὲν ἐπιτρέπουσι νὰ γράψῃ τις πολλὰ περὶ τῆς μονῆς ταύτης· δι' ὃ θὰ ἀρκασθῶ εἰς ἐλάχιστα καὶ τὰ κυριώτερα. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκτίσθη κατὰ τὰ σωζόμενα γραπτὰ μνημεῖα μεταξὺ τοῦ 1270 καὶ 1275 μ. Χ. κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας Μιχαήλ τοῦ Παλαιολόγου τοῦ καὶ ἰδρυτοῦ τῆς δυναστείας ταύτης. Ἐκτίσθη ὑπὸ Ἱωαννί-

κίου Ἐπισκόπου Ἐζεβῶν. Εἶτα δὲ ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Ἰωακείμ Ἐπίσκοπος Ζιχνῶν ἐπὶ ἤρξασεν καὶ ἐπλούτισε τὴν μονήν. Οὗτος ὁ Ἰωακείμ περὶ τὰς δευτέρας τοῦ βίου του, φαίνεται, ἐγένετο μεγάλος μετονομαστὴς Ἰωάννης καὶ οὕτως ἀναφέρεται ἐν τῷ Κώδικι. Ὑπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Μιχαήλ, Ἀνδρονίκου τοῦ Β' τοῦ πρεσβυτέρου καὶ Ἀνδρονίκου τοῦ Γ' τοῦ νεωτέρου, ἐπροκίσθη ἡ μονὴ αὕτη διὰ βασιλικῶν δωρεῶν, διάφορα δὲ κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντα βασιρικὰ χρυσόβουλλα καὶ βασιρικὰ προστάγματα ἐπικυροῦσι τὴν κατοχὴν τῶν δωρηθέντων κτημάτων καὶ διάφορα προσόμια παραχωροῦσι· ἀλλὰ τούτων τῶν χρυσοβούλλων δυστυχῶς τὰ πλεῖστα ἀπώλοντο, σφίζονται δὲ μόνον 4 ἐπὶ μακρᾶς μεμβράνης καὶ ἐρυθροῖς γράμμασι φέροντα τὴν βασιλικὴν ὑπογραφήν α' Ἀνδρόνικος ἐν Χῷ Αὐτοκράτωρ νέας Ρώμης· Κωνσταντινουπόλεως ὁ Παλαιολόγος, πλησίον δὲ καὶ τὴν χρονολογίαν. — Τῶν δὲ ἀπολεσθέντων χρυσοβούλλων σφίζονται τὰ ἀντίγραφα ἐν τῷ Κώδικι. Τὰ σωζόμενα χρυσόβουλλα καὶ ὁ Κώδιξ φυλάσσονται ἐπιμελῶς ἐν τῷ θησαυροφυλακίῳ εὐρισκομένῳ ἐντὸς τοῦ ναοῦ· δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς τὴν μονήν εἶνε ἡ βιβλιοθήκη καὶ ἐμπροσθεν εἰς τὸ βάθος ὁ ναὸς (τὸ καθολικόν). Καὶ ὁ μὲν ναὸς κομψώτατος καὶ περικαλλῆς εἶνε οὐχὶ πολὺ ἀρχαῖος, σφίζονται δ' ἐν αὐτῷ ἱερὰ σκευὴ πολύτιμα· ὡς 2 ἐξαπτερυγα λαμπρότατα φέροντα χρονολογίαν ζεβ', ἧτοι 7102 ἀπὸ κτίσεως κόσμου· ἐπομένως εἶνε τοῦ ἔτους 1594 μ. Χρ. (ἀφαιρουμένου τοῦ ἀριθμοῦ 5,502 ἀπὸ τοῦ 7,102)· κυκλοτερέως δὲ τὰ γράμματα ἁγίως ἁγίως Κύριος Σαβῶθ κλ. καὶ 2 εἰκόνες ἀρχαῖαι ἢ μία παριστῶσα τὴν ἀποκαθήλωσιν τοῦ Κυρίου, ἢ ὁ ἄλλη τὸν Τιμίου Προδρόμου, οὗ τὸ πρόσωπον ἐντελῶς ἐξηλείφθη διὰ τὴν ἀρχαιότητα. Ἐπίσης ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ἀριστερᾷ μὲν τῷ εἰσερχομένῳ εὐρίσκεται ἐπιτυμβία πλάξ ἐνεπίγραφος καλύπτουσα τὰ ὀστέα τοῦ Ἱωαννικίου Ἐπισκόπου Ἐζεβῶν, δεξιᾷ δὲ τὰ ὀστέα τοῦ Γενναδίου τοῦ πρώτου πατριάρχου μετὰ τὴν ἄλωσησιν. Περὶ τοῦ Πατριάρχου τούτου ἀναφέρουσιν οἱ χρονολογίαι ὅτι ὀλίγον χρόνον Πατριαρχεύσας ἦλθεν εἰς τὴν παρὰ τὰς Σέρρας μονήν καὶ ἐνταῦθα ἐτελεύτησεν. Ἐπὶ πολλὰ δὲ ἔτη ἐκ παραδόσεως ἐδεικνύετο καὶ τὸ μέρος, ἐνθα ἐκείντο τὰ ὀστέα αὐτοῦ, μέχρις οὗ τῷ 1854 ἐπὶ πατριάρχου Ἀνθίμου τοῦ Κουταλινῶ καὶ Μητροπολίτου Σερρῶν Ἰακώβου, γνώμη καὶ ἐντολὴ τῆς Μητροπόλεως ἐκκλησίας ἀνεσκάφη τὸ μέρος καὶ ἐγένετο ἡ ἀνακρίσις τῶν λειψάνων αὐτοῦ, ἅτινα κατατεθέντα ἐντὸς κομψῆς λάρνακος φυλάσσονται ἐν τῷ ἁγίῳ ναῷ· πλησίον ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ ναοῦ δεξιᾷ εἶνε ἐντετοιχημένη ἐπιτυμβία πλάξ φέρουσα τὸ ἐπίγραμμα τῶδε σταλὲν ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως Ἐκκλησίας.

«Ἦδε μὲν ἡ Προδρόμοιο μονὴ τὴν κόσμος
 «ἰεῖδει, ἡ πολὴ μήτηρ Μακεδόνων ζαθέων
 «ἦδε δὲ Γενναδίου Πατριάρχου τοῦ κλέος εὐρὸ
 «νεκροδόχος λάρναξ ἀθανάτου φθιμένου.
 «Ἦ δειλαὶ γενεαὶ θνητῶν χρονίη τε κάκωσις
 «Καὶ μοῖρῃ στυγερῇ χριστιανῶν προτέρων.
 «βαῖον καὶ μόγις εὐρατο γοῦν ὅς πᾶσαν ἐπῆλλο
 «γῆν, ἀρετῇ, σοφίῃ, εὐσεδίῃ, καμάτοις.
 «ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνθάδε μάκαο νεκρὸς τετρακίω
 «ἀντιτίβους ἄγχει, ῥώνυσι δὲ ἐμφυλίους».

Ἡ δὲ βιβλιοθήκη ἐκτίσθη οὐχὶ πρό πολλῶν
 ἐτῶν, ἐν ᾗ φυλάσσονται χειρόγραφα ἐπὶ μεμβρά-
 νης 100, διαφόρου χρονολογίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ
 9 μέχρι τοῦ 13 ἢ 14 αἰῶνος, τὰ πλεῖστα Εὐαγ-
 γέλια, Ἀπόστολοι, Περιχοπαὶ ἐκ τῆς παλαιᾶς Δι-
 αθήκης, διάφοροι λόγοι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Πα-
 τέρων, ἐρωταποκρίσεις ἀσκητῶν. Τινὰ τῶν Εὐαγ-
 γελίων φέρουσιν ὠραιστάτας καὶ καλλιτεχνικώτα-
 τας εἰκόνας τῶν Εὐαγγελιστῶν. Ἐκ τῶν 100
 τούτων χειρογράφων τὰ 15 μόνον φέρουσι χρο-
 νολογίαν· τούτων δὲ πάλιν τὸ ἀρχαιότατον εἶνε
 τὸ φέρον χρονολογίαν ΣΥΚΒ', ἧτοι 6422 δη-
 λαῖ 914 μ. Χ. Ἐν τέλει δὲ τὸ χειρόγραφον
 τοῦτο φέρει καὶ ταῦτα· «Ἐγγραφή ἡ βιβλίος ἐπὶ
 Βασιλέως Κωνσταντίνου ἔτος ΣΥΚΒ ΙΝ Β.
 (Ἰνδικτιῶνος βας) ὑπὸ Ἰωσήφ κληρικοῦ Θεσσαλί-
 ου Χειρόγραφα δὲ ἐπὶ χάρτου σφίζονται 161 καὶ
 πολλὰ ἐντυπα ποικίλου περιεχομένου, ἱστορικά,
 γεωγραφικά, ἐκκλησιαστικά κτλ.

Ταῦτα περὶ τοῦ καθολικοῦ καὶ τῆς βιβλιοθή-
 κης. Περὶ τοῦ ναοῦ εἶνε κυκλοτερεῶς τὰ κελλῖα
 τῶν μοναχῶν κατοικοῦμενα ὑπὸ οὐχὶ πλείονων
 τῶν 25—30 πατέρων ἐξαιρουμένων τῶν ὑπο-
 τακτικῶν δοκίμων καὶ λοιποῦ ὑπηρετικοῦ. Καὶ
 τὰς μὲν 2 ἡμέρας, καθ' ἃς ἐμείναμεν ἐν τῇ
 μονῇ, διήλθομεν περιεργαζόμενοι καὶ ἐξετάζοντες
 ὅ, τι ἄξιον λόγου ὑπάρχει ἐν αὐτῇ, συνοδουόμενοι
 τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ διακρινομένου μεταξὺ τῶν
 πατέρων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ εὐγενεῖᾳ τρόπων ἱερο-
 λογικώτατου κυρίου Κυρίλλου Ῥωμάνου ἐκ Κε-
 φαλληνίας τελειοφοίτου τῆς Θεολογίας, τὰς δὲ
 νύκτας, ἐνωρὶς ἀποχωρούντων τῶν πατέρων εἰς
 τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν κελλῖα, ἐμένοντες μόνοι,
 ἐγὼ καὶ ὁ συνάδελφός μου, συνδιαλεγόμενοι ἢ
 θαυμάζοντες τὴν λαμπρὰν καὶ ὄντως ῥωμαντι-
 κὴν θέσιν τῆς μονῆς καὶ ἀπολαύοντες τοῦ ἀνεκ-
 φράστου μεγαλείου τῆς ἡρεμούσης φύσεως, ἧτις
 προσελόμβανεν, ἰδιάζουσάν τινα μεγαλοπρέπειαν,
 ὅτε ἀπὸ τῶν κορυφῶν τοῦ Μενιοκίου ἐπεφαί-
 νετο ἡ ἀργυρὰ Σελήνη ἐκπέμπουσα τὰς ὠχρὰς
 αὐτῆς ἀκτῖνας ἐπὶ τῶν κυπαρίσσων διὰ τῶν κελ-
 λῶν τῶν μοναχῶν, ἀφ' ὧν ἐξήρχετο ἀπὸ καιροῦ
 εἰς καιρὸν ὑπετρέμουσα φωνὴ νεκροῦ δοκίμου ψάλ-
 λοντος τροπάριον τι καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς βαθείας
 σιγῆς ὑμνοῦντος τὸν Πλάστην.

Ἐγγραφον ἐν Σέρραις τῇ 17 Ἰουλίου 1902.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΒΑΣΙΛΥΡΟΣ δ. κ.
 καθηγητῆς ἐν τῇ Γραμματικῇ Σέρραις.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ἡ θεραπεία τοῦ καρκίνου.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐδουάρδος ἐνέ-
 γραψεν εἰς κατάλογον ἐράνων ὑπὲρ τῆς ἐπιστη-
 μονικῆς ἐρεύνης τῆς θεραπείας τοῦ καρκίνου πε-
 σὸν γενναϊότατον, ἐπιδεικνύει δὲ πολὺ ἐνδιαφέ-
 ρον ὑπὲρ τῆς εὐδωσσεως τῶν πρᾶσπαθειῶν τῆς
 ἐπιστήμης κατὰ τῆς φρενῆς νόσου, ἧτις τόσα
 ἀριθμεῖ κατ' ἔτος θύματα καὶ εἰς τὴν ὁπίαν
 ὀφείλεται καὶ ὁ θάνατος τῆς σεπτῆς ἀδελφῆς του,
 τῆς αὐτοκρατορίας Φρειδερίκου. Ὑπὲρ τοῦ ἔργου
 δὲ τούτου ἡ βασιλικὴ ἰατρικὴ καὶ ἡ βασιλικὴ χει-
 ρουργικὴ ἀκαδημία τοῦ Λονδίνου κατήρτισαν
 ἐσχάτως κεφάλαιον ἐκ 2,500,000 φράγκων,
 τὸ ὅποιον θ' ἀφιερωθῆ εἰς τὰς ἐρεῦνας τῆς θερα-
 πείας τοῦ καρκίνου.

Μαθητὴς κατὰ διδασκάλου

Περιεργωτάτη οἰκὴ πρόκειται νὰ διεξοχθῆ καὶ
 Ν. Ἰόρκην. Παιδίον δεκαεξαετής, κατηγορεῖ
 τὸν διδάσκαλόν του διὰ τὴν κακὴν ἀνατροφὴν τὴν
 ὁπίαν ἔλαβε παρ' αὐτοῦ. Ὁ θεῖος τοῦ παιδίου
 εἶχεν ἐμπιστευθῆ εἰς τὸν διδάσκαλον, ὅπως
 ἀναλάβῃ τὴν πνευματικὴν ἠθικὴν καὶ σωματι-
 κὴν του ἀνάπτυξιν. Πρὸς τοῦτο ὁ θεῖος κατέ-
 θαλλε γενναῖα διδάκτρα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐπλήρω-
 νεν ἐπὶ ἔτη ἀνελλιπῶς. Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ διδά-
 σκαλος ἀρῆκε πολλὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν μαθη-
 τὴν καὶ τὸν ἀρῆκε νὰ συνάψῃ σχέσεις ὄλιγας ὑπό-
 πτους καὶ ἀνηθικούς. Τὸ παιδίον δὲν ὤρελθῆ
 ἐννοεῖται ἀπὸ ὅλα αὐτὰ καὶ ἤδη εἰς ἡλικίαν δε-
 καετῶν εὐρίσκειται τόσον κακομαθημένον ὅσον
 ἦτο καὶ πρὶν. Καὶ τῶρα ὁ μαθητὴς ζητεῖ ἀπὸ
 τὸν διδάσκαλόν του ἀποζημίωσιν ὑπερβαίνουσαν
 τὰ διδάκτρα.

Καρύτιμον ὄμιρον.

Ὁ Πάπας Λέων ὁ ΙΓ' πρόκειται νὰ λάβῃ διὰ
 τὸ προσεχὲς ἰωβιλαϊὸν του ὄμιρον μεγίστης καλ-
 λιτεχνικῆς καὶ ὀρυκτολογικῆς ἀξίας. Εἶνε μέγα
 τοπαζίον, ἀνακαλυφθὲν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Μινάς-
 Γκεράς τῆς Βρασιλίας. Ἐπὶ τοῦ τοπαζίου τού-
 του, ἔχοντος βάρους 1784 γραμμαρίων, ὁ καλ-
 λιτέχνης Καριέλλος ἐχάραξε τὴν εἰκόνα τοῦ Χρι-
 στοῦ κόπτοντος τὸν ἄρτον κατὰ τὸν Μυστικὸν
 Δείπνον. Ἡ εἰκὼν αὕτη ἐστοίχισεν ἐργασίαν
 δέκα ἐτῶν καὶ κόβιν ἀδάμαντος ἀξίας 400,000
 φράγκων. Τὸ τοπαζίον τοῦτο, ὅπερ εἶνε ὁ μέγι-
 στος τῶν γνωστῶν πολυτίμων λίθων, ἀνήκεν εἰς
 τοὺς Βουρβῶνους τῆς Νεαπόλεως, ἀπέβη δὲ κα-
 τὰ τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ρηθέντος καλλιτέχνου.

Ἡ γενεμένη ἐργασία ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν
 ἀνωτέραν τῆς τοῦ λίθου. Πρόκειται δὲ νὰ συλ-
 λεγῆ ἡδὴ διὰ συνεισφορῶν τὸ ἀναγκαῖον χρῆμα,
 ὅπως πληρωθῆ ὁ λίθος καὶ προσενεχθῆ εἰς τὸν
 Πάπαν.